

Гандзюк В.О. Коли помруть газети? *Журналістика й мистецтво слова*: 3б. наук. ст. / За заг. ред, упоряд. В.О. Гандзюк. Вип. 18. Вінниця: ВДПУ імені М. Коцюбинського, 2026. С. 30-32.

Віталій Гандзюк

КОЛИ ПОМРУТЬ ГАЗЕТИ?

Анотація. У статті розглянуто сучасний стан друкованої преси в умовах цифрової трансформації медіапростору та проаналізовано перспективи її подальшого існування. Досліджено чинники, що впливають на скорочення тиражів і зміну моделей споживання інформації, а також визначено можливості адаптації газет до нових умов через цифровізацію, розвиток мультимедійних платформ і посилення локального контенту. Зроблено висновок, що друковані видання не зникають, а трансформуються відповідно до викликів сучасного медіасередовища.

Ключові слова: друкована преса, газети, цифрова трансформація, медіаспоживання, друковані медіа, регіональна журналістика, медіаконвергенція, медіаринок.

Останні роки радикально змінили інформаційний простір України. Діджиталізація майже всіх сфер життя, доступний мобільний інтернет, поширення соціальних мереж і месенджерів створили нову культуру споживання інформації. Новини приходять миттєво: текст, фото, відео – усе «тут і зараз».

Телеграм-канали, стрічки соцмереж, онлайн-видання формують потік інформації, який оновлюється щохвилини. Людина отримує новини швидше, ніж будь-коли раніше. Але разом із швидкістю з'являється інша проблема – об'єктивність і достовірність. У цифровому середовищі кожен може бути «джерелом новин», і це відкриває широкі можливості для маніпуляцій, дезінформації та пропаганди.

Певною мірою балансом між швидкістю і відповідальністю залишаються офіційно зареєстровані інтернет-видання, які працюють відповідно до нового Закону України «Про медіа». До них рівень довіри вищий, ніж до анонімних сторінок у соцмережах. До того ж сучасна журналістика дедалі частіше використовує принципи кросмедійності – поєднання тексту, відео, аудіо, інфографіки на різних платформах.

Попри розвиток цифрових технологій, свою аудиторію досі утримують телебачення та радіо. Але на цьому тлі дедалі частіше звучить інше запитання: чи виживе друкована преса?

Ще десять-п'ятнадцять років тому окремі українські газети виходили мільйонними тиражами. Серед них – «Порадниця», «Сільські вісті», «Факти і коментарі». Газета була звичним елементом повсякденного життя: її купували в кіосках, передплачували, читали всією родиною.

Однак ситуація почала стрімко змінюватися. Пандемія 2019–2020 років, а згодом повномасштабна російсько-українська війна завдали потужного удару по друкованих медіа. Значна частина видань припинила існування або перейшла виключно в онлайн-формат.

Особливо болісно ці процеси відчули регіони. Після роздержавлення комунальних медіа районні газети втратили фінансову підтримку місцевих бюджетів. Ті редакції, які не змогли знайти власну економічну модель, були змушені закритися.

Вживати легше було в промислових регіонах, де за рахунок реклами ще можна було утримувати видання. Натомість у переважно аграрних областях підтримка місцевої преси майже зникла.

Проблема полягає не лише у зміні інформаційних звичок аудиторії. На долю друкованої періодики вплинув цілий комплекс економічних чинників.

По-перше, суттєво подорожчав папір, який здебільшого закуповується за кордоном. По-друге, змінилася система розповсюдження преси. Реформування «Укрпошти» та закриття багатьох поштових відділень у селах фактично позбавили частину населення доступу до газет. Пересувні відділення, які приїзять у села кілька разів на тиждень лише на кілька годин, фізично не можуть забезпечити доставку передплати по домівках. Листонош бракує, а значить – газети просто не доходять до читача. Найбільше від цього постраждали люди старшого віку. Для них друкована преса була не лише джерелом інформації, а й звичним елементом щоденного життя.

Водночас скорочення фінансування призвело до критичного зменшення редакційних колективів. У багатьох районних газетах залишилося по двоє

працівників – редактор, який одночасно є журналістом, коректором і верстальником, та бухгалтер. За таких умов неминуче страждає якість матеріалів. Тираж у 500 примірників сьогодні вже майже не забезпечує рентабельності видання.

І все ж питання не лише в економіці. Друкована преса – це важливе історичне джерело. Особливо місцеві газети. На їхніх сторінках відображається життя громад: події, люди, історії родин, розвиток міст і сіл. Через десятки років саме ці матеріали стають джерелом для дослідників, краєзнавців, істориків. Газета – це своєрідне дзеркало часу. Вона зберігає те, що часто не потрапляє до великих медіа: локальні історії, імена людей, деталі повсякденного життя.

Звичайно, сучасні технології дозволяють зберігати інформацію на альтернативних носіях – у комп'ютерах, на серверах, у хмарних сховищах. Але для доступу до цих архівів потрібні електроенергія, інтернет, техніка.

Натомість стару газету можна відкрити в архіві через сто років – і прочитати без жодних електронних пристроїв. Недарма існує відомий вислів: «рукописи не горять». Хоча, звісно, і паперові архіви не застраховані від пожеж, повеней чи інших надзвичайних ситуацій.

Попри всі виклики, друкована преса не повинна зникнути. Принаймні місцева – точно. На державному рівні варто було б розробити програми підтримки регіональних медіа, адже вони виконують важливу суспільну функцію.

Досвід багатьох європейських країн показує, що навіть у високотехнологічному суспільстві традиція читання паперової газети зберігається. Люди можуть отримувати новини онлайн, але аналітичні матеріали, великі інтерв'ю, глибокі репортажі часто читають саме в друкованому форматі. Газета не повинна змагатися з інтернетом у швидкості. Її сила – в аналітичності, осмисленні подій, контексті.

Світ коротких повідомлень формує нову модель сприйняття інформації. Кілька рядків у телеграм-каналі, швидке гортання стрічки, миттєва реакція – і людина вже переходить до наступної новини.

Але без уміння аналізувати інформацію суспільство стає вразливим до маніпуляцій. Людина, яка споживає лише короткі повідомлення, часто не має часу або бажання розібратися в причинно-наслідкових зв'язках подій. Саме тому так звані «повільні медіа» – газети, журнали з великими аналітичними текстами – залишаються важливими для формування критичного мислення.

То коли ж помруть газети? Можливо, вони вже ніколи не повернуться до мільйонних тиражів. Можливо, їх стане значно менше. Але це не означає повне зникнення. Швидше за все, друкована преса змінить свою роль: вона стане менш масовою, але більш аналітичною, менш оперативною, але більш змістовною.

Газети можуть втратити швидкість – але зберегти глибину. І поки є люди, яким важливо не лише знати новину, а й розуміти її, – газети житимуть.

Гандзюк Віталій – кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент, декан факультету філології й журналістики імені Михайла Стельмаха Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.